

экономики. *Национальный исследовательский университет "Высшая школа экономики"*. М. 2014. Т.11. №3. С. 177-191.

2. Макарова Е. А., Макарова Е. Л., Махрина Е. А. Психологические особенности кибербуллинга как формы интернет-преступления. *Российский психологический журнал*. 2016. Т.13. № 3. С. 293-311.

3. Осадчая А. В., Макарова Е. А. Психологическое и психосоматическое воздействие кибер-буллинга на всех его участников. *Вестник ТИУиЭ*. 2017. №2 (26). С.66-70.

4. Шевко Н. Р., Исхаков И. И. Особенности проявления кибербуллинга в социальных сетях. *Журнал «Ученые записки Казанского юридического института МВД России»*. 2017. Т. 2 (3). С. 19-22.

Науковий керівник: Посохова Яна Сергіївна, старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук.

Склярів Олексій Михайлович,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

СПЕЦИФІКА ПРОАКТИВНОЇ КОПІНГ ПОВЕДІНКИ ЗАСУДЖЕНИХ ЧОЛОВІКІВ У КОНТЕКСТІ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Знаходження людини у виправній установі супроводжується великими психологічними навантаженнями які по-різному сприймаються та переживаються засудженими. На даний час існує невелика кількість даних про їх позитивні психологічні можливості та перспективи покращення їх психоемоційного стану під час позбавлення волі. Кожний засуджений, який потрапляє до місць позбавлення волі опиняється в ситуації хаосу, стресу яка актуалізує значимість толерантності до невизначеності, що виникла як умова виживання в нетипових умовах.

Людина, толерантна до невизначеності, може відчувати себе відносно комфортно навіть в ситуації високої ентропії [1]. Вона здатна продуктивно діяти в незнайомій обстановці і при нестачі інформації часто бере на себе відповідальність, здатна приймати рішення без довгих сумнівів і боязні невдачі.

Якщо людина інтолерантна до невизначеності, то вона схильна сприймати незвичайні складні ситуації скоріше як загрозливі, ніж ті, що дають нові можливості. Недолік інформації або її двозначність створюють такій людині дискомфорт. Інтollerантні до невизначеності люди краще відчують себе в звичній, знайомій обстановці і вважають за краще чіткі формулювання, ясні цілі і прості завдання [2].

Тому під час відбування покарання важливо бути толерантним та терпимим до ситуацій невизначеності, до стикання різних думок, поглядів на життя та специфіку міжособистісних відносин із іншими засудженими та адміністрацією колонії [3]. Для більш результативного проходження відбування покарання, на нашу думку, важливо використовувати певні копінг-стратегії, натомість використання більш конструктивних варіантів копінг-поведінки з урахуванням толерантності до невизначеності може полегшувати час перебування в ісправній установі та подальшої ресоціалізації засуджених. Взагалі існує велика проблема у формуванні в кожної людини толерантності до невизначеності [4].

Взагалі поняття «копінг» стало широко використовуватися в психології з 1960-х рр. у зв'язку з дослідженням способів поведінки особистості в стресових ситуаціях [5]. Під проактивним копінгом автори вибраної нами методики розуміють інтеграцію афективних, когнітивних, інтенційних і соціальних факторів у набір копінг-стратегій, які дають людині можливість не тільки справлятися зі стресовими викликами, але і сприяють просуванню до важливих для особистості цілей [6].

Взагалі проактивний копінг являє собою особливий стиль життя, заснований на переконанні в тому, що відбувається в житті кожної людини залежить від неї самої, а не від успіхів або зовнішніх обставин [7].

Отже, можемо сказати, що недостатність вивчення копінг-поведінки в контексті толерантності до невизначеності у засуджених чоловіків і зумовили мету нашого дослідження.

Для проведення дослідження нами була обрана методика «Шкала толерантності до не визначеності Баднера» та методика «Проактивні копінги долаючої поведінки» в адаптації Старченкової Є. С. Для обробки даних використовувався t-критерій Стюдента для незалежних вибірок.

У даному дослідженні прийняли участь 40 які відбувають покарання не першим строком, державної установи «Олексіївська виправна колонія (№ 25)», які були поділені на дві групи за домінуючим фактором толерантності або інтолерантності до невизначеності за допомогою методики «Шкала толерантності до не визначеності Баднера».

Нами було досліджені окремі показники проактивних копінгів засуджених, які відбувають покарання не першим строком за методикою: «Проактивні копінги долаючої поведінки» в адаптації Старченкової Є. С.

Можна зробити наступні висновки, що при вивченні особливостей засуджених, які відбувають покарання не першим строком, що із них особи, яким властива більше інтолерантність до невизначеності, більш схильні в ситуації стресу припадати до стратегій: проактивне подолання, стратегічне планування, пошук емоційної підтримки. Тобто частіше ставити цілі, формувати ресурси, які полегшують досягнення цілей, творення чіткого плану дій, у якому цілі поділяються на під цілі. Засуджені більш толерантні до невизначеності, рідко шукають зворотню думку від оточуючих, рідше створюють детальний план дій, вони частіше спрямовуються зовнішніми факторами. Їм властиве рідше ділитися своїми почуттями із іншими та За шкалами рефлексивне, превентивне подолання та пошук інструментальної

підтримки - статистично достовірних відмінностей виявлено не було, що говорить про те, що у респондентів обох груп є однакова схильність передбачати, час від часу потенційних стресорів та підготовку дій з нейтралізації негативних наслідків до того, як настане можлива стресова подія. Можна сказати, що пошук інформації від безпосереднього оточення та пошук співчуття властивий однаково представникам обох груп. Також це говорить про те, що респондентам обох груп практично однаково притаманно звертатися до розглядання можливих поведінкових альтернатив, аналізу проблем, наявних ресурсів, генерування імовірний план дій.

Зазначена проблема потребує подальшого дослідження, перспективним є пошук взаємозв'язків толерантності до невизначеності та копінг-стратегій, та їх відмінність у засуджених різних категорій.

Список бібліографічних посилань

1. Царева Е. В. Толерантность как профессионально значимое качество учителя. Интеграция образования. 2011. Вып. 4, С. 86–89.
2. Круглова Н. В. Актуализация толерантности к неопределенности в эпоху кризиса. *VII Международная научно-практическая конференция «Толерантность и интолерантность в современном обществе: реальность и перспективы»* 27-28 апреля 2009 года, г. Санкт-Петербург, СПбГУ. «Известия РГПУ им. А.И.Герцена» 2009 г. №110, С. 298 -304
3. Осин Е. Н. Факторная структура версии шкалы общей толерантности к неопределённости Д. МакЛейна. Психологическая диагностика. 2010. Вып. 2, - С. 65-86.
4. Толерантность / под.ред. М. П. Мchedлова. М.: Республика, 2004. 416 с.
5. Водопьянова Н. Е. Психодиагностика стресса. СПб.: Питер, 2009. 336 с.
6. Битюцкая Е. В. Современные подходы к изучению совладения с трудными жизненными ситуациями. *Вестник Московского Университета. Психология*. 2011. Вып. 1, Сер. 14, С. 100-111.

7. Быстрова Т. В. Взаимосвязь копинг-стратегий и психологических защит с уровнем жизнестойкости осужденных с длительными сроками отбывания наказания. *Вектор науки ТГУ*. 2016. Вып. 4, С. 33–38.

Науковий керівник: Шиліна Алла Андріївна, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.

Слісаренко Ольга Петрівна,

студентка 3-го курсу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПІДЛІТКОВИЙ БУЛІНГ ТА КІБЕРБУЛІНГ ЯК ПРЕДМЕТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

«Будь - яке насильство – це отрута для душі»

Карл Людвіг Берне

Кризи, що відбуваються у політичному, економічному, культурному житті України в останнє десятиріччя, негативно впливають на міжособистісні відносини у нашому суспільстві. Дестабілізація економіки, руйнування старої системи цінностей, зниження життєвого рівня значної частини населення країни відбивається на психологічному самопочутті людей, породжуючи внутрішні конфлікти, напругу, агресію, а іноді й жорстокість.

Статистика свідчить про зростання злочинів, хуліганських дій, що здійснюються підлітками та молоддю. Частими стали прояви демонстративно-зухвалої поведінки, цинізму, негативізму по відношенню до дорослих. Проблема третирування як різновиду насильства, дуже актуальна в наш час. Вона характерна для будь – якого колективу, починаючи від дитячого, завершуючи дорослим, незалежно від сфери діяльності.

Булінг – це соціальне явище, розповсюджене сьогодні не лише в Україні, але і в США, Канаді, Росії, Японії, Індії та майже всіх країнах